

ИЗДАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ НА ДЕПАРТАМЕНТ ГЕОГРАФИЯ¹ В НИГГГ ПРИ БАН (МОНОГРАФИИ)

Гергана Методиева

Представената разработка е продължение на публикуваната в бр. 1–2/2011 г. на настоящото списание статия на тема „Периодични издания на Географския институт при БАН (1951–2010)“¹. Досега не са извършвани подобни изследвания на географски публикации, в т.ч. и на научната продукция на института (понастоящем департамент География в НИГГГ) при БАН. В тази статия е направено сравнение на издадените досега колективни и самостоятелни монографии за периода 1950–2011 г. На базата на тези сравнения и анализи са посочени сходствата и различията между еднородните издания на института.²

Издаването на монографии е важна част от публикационната дейност на бившия Географски институт при БАН, понастоящем департамент География в НИГГГ, чрез която се популяризират и разпространяват научноизследователските му резултати. Тези монографии показват развитието на географската наука в института и страната и затова са ценен източник на информация и отговарят на потребностите на обществото. Издателската дейност започва още в първите години след основаването му и продължава до днес. Издадените монографии условно могат да се разделят на две групи: колективни и самостоятелни. Колективните монографии от своя страна се поделят на такива с традиционното, общоприето заглавие „География на България“ и на други, издадени от института.

КОЛЕКТИВНИ МОНОГРАФИИ

КОЛЕКТИВНИ МОНОГРАФИИ „ГЕОГРАФИЯ НА БЪЛГАРИЯ“

В своята история Географският институт е разработил и издал четири колективни монографии „География на България“. Около едно десетилетие след създаването на института се издава първата двутомна монография. Следващите

¹ От м. юни 2010 г. Географският институт е департамент География в НИГГГ при БАН

² Монографии и други книги, чиито автори са от Географския институт, но издадени самостоятелно в различни издателства, ще бъдат предмет на друга разработка

монографии се издават през различни периоди от време и с различни структури (табл. 1).

Т а б л и ц а 1

*Технически характеристики на колективните монографии
„География на България“*

Том, година	Редактори	Технически характеристики			
		Формат	Тираж	Печатни коли	Стр.
Т.1. Физическа география, 1966 г.	А. Бешков, П. Герасимов, Ж. Гълъбов	59/84/8	3500	70.50	548
Т. 2. Икономическа география, 1961 г.	А. Бешков, Е. Валев, П. Герасимов, Ж. Гълъбов	59/84/8	3500	71.25	570
Т.1. Физическа география Природни условия и ресурси, 1982 г.	Ж. Гълъбов, Ив. Вапцаров, В. Велчев, М. Йолевски, Цв. Михайлов, П. Пенчев, Ц. Пешев, Х. Тишков, А. Динев	700/1000/16**	*	37.38	513
Т. 2. Икономическа география : Население, селища, стопански отрасли, 1981 г.	Т. Йорданов, П. Попов, Р. Найденова, Н. Мичев, Д. Дончев	700/1000/16	7000	28.25	452
Т. 3. Физикогеографско и социално-икономическо райониране, 1989 г.	К. Мишев, Р. Найденова, Д. Дончев, П. Попов, Х. Тишков, Ст. Велев	70/100/16	7000	38.50	583
Физикогеографска и социално-икономическа география, 1997 г.	М. Йорданова, Д. Дончев	59/84/8	*	91.25	730
Физикогеографска и социално-икономическа география, 2002 г.	И. Копралев, М. Йорданова, Ч. Младенов	*	*	*	760

*Не са подадени данни в книжното тяло

** Форматът е приравнен впоследствие на 70/100/16.

Три от колективните монографии на Географския институт са отпечатани в Издателството на БАН (сега Академично издателство „Проф. Марин Дринов“). За първи път колективната монография „География на България“ (2002 г.) по финансови причини е отпечатана от частното издателство ФорКом, което финансира и разпространява изданието.

От техническата характеристика на монографиите „География на България“ се вижда, че изданията са в два формата – 59/84/8 и 70/100/16, които се използват най-често за учебници, монографии, научни сборници и др. Оформени със стандартно издателско каре на последната страница и с твърда корица. Те имат различен обем – от 28.50 до 91.25. печатни коли. Монографиите, издадени след 1991 г., имат ISBN³.

Първата колективна монография „География на България“ „е разделена на два тома. Първият том е „Физическа география“ (1966 г.), който е резултат от продължителни теренни проучвания и от обработка на обширен и разнороден материал, върху физическата география на България. При съставянето на отделните раздели авторският колектив е използвал и съществуващата литература за природата на страната, като се е постарал да обобщи наличните данни с оглед на цялостната физическа характеристика на нейната територия. Паралелно с анализа на отделните компоненти на природната среда, авторският колектив е насочил вниманието си към разкриване на закономерностите в тяхното териториално съчетание. Това даде възможност страната да бъде районирана в геоморфоложко, климатично, хидроложко, почвеногеографско, растителногеографско и комплексно-физикогеографско отношение“ (с. V). Томът съдържа илюстративен материал и картни приложения.

Вторият том „Икономическа география“ на монографията е издаден по-рано от първия – през 1961 г., и отразява резултати от изследвания на друга основна тематична насока на Географския институт – икономическата география. Авторският колектив се е „стремял да даде по възможност по-пълна икономическа картина на НР България, за което спомогат и не малко илюстрираните материали, главно карти, а също така и редица таблици и приложения. Характерно за тома е обстоятелството, че наред с отрасловото разглеждане на икономиката на страната се направи опит да се даде и нейното комплексно икономическо райониране. То е извършено върху основата на обширен статистически материал от последните години, включително до 1959 г., както и на изводите, добити в резултат на няколкогодишните теренни изследвания на авторския колектив“ (с. V).

Тритомната колективна монография „География на България“ е посветена на 1300-годишнината от създаването на българската държава. Том първи „Физическа география: Природни условия и ресурси“ е издаден през 1982 г. и „е

³ Международната ISBN система е въведена в България през 1991 г. с ПМС № 38 на Република България от 6 март 1991 г. С него се създава Национална ISBN агенция, определят се нейните функции и задачи. Нормативен документ за тази дейност е приетият национален стандарт БДС 15716-83 (Международен стандартен номер на книгите).

посветен на общата характеристика на природните условия и ресурси на територията на България – релеф, климат, води, растителна и почвена покривка и животински свят. Тази характеристика е направена с оглед да бъдат разкрити закономерностите в структурата на природните условия на страната и да бъде направена научнообоснована преценка на тяхното значение за практиката. Тя обхваща както анализа на формирането и развитието на отделните компоненти на природната среда и причините за техните териториални различия, така и състоянието на съвременното усвояване на природните условия и ресурси и възможности за тяхното опазване, възпроизводство и рационално използване“ (с. 11).

Том втори на монографията „География на България“ е с наименование „Икономическа география: Население, селища, стопански отрасли” и също предхожда том първи – издаден е през 1981 г. Тази разработка е „написана въз основа на теренни изследвания и информация, получена от литературни източници, от статистически годишници на Комитета по единна система за социална информация при Министерски съвет“ (с. 12). Характеристиката на стопанството е представена в 10 раздела.

„Физикогеографско и социално-икономическо райониране“ е заглавието на третия том на монографията „География на България“, който е излязъл от печат през 1989 г. Той е свързан с проблемите на физикогеографското и икономическото райониране на България. Монографията е структурирана в два самостоятелни раздела (табл. 3). „В уводните части на тези раздели са изложени и обосновани теоретичните и методологичните виждания на авторите по районирането, принципите, от които те се ръководят, използваните методи и възприетите класификационни схеми“ (с. 11–12). Дадена е кратка оценка на досегашните опити за райониране на страната.

През 1997 г. учени от Географския институт при БАН издават *еднотомната монография „География на България: Физическа география и социално-икономическа география“*, която е разделена на две части. Тя отразява настъпилите промени в страната в началото на 90-те години на XX в. В увода на монографията е направена оценка на геополитическото положение на България и подробен преглед на географските изследвания на българските земи.

Последната *еднотомна монография „География на България“* е издадена през 2002 г. Тя е структурирана също в две части – „Физическа география“ и „Социално-икономическа география“. Разделите се предхождат от обща уводна част, третираща географското положение и географските изследвания на българските земи. Представено е отраслово райониране във физическата география – геоморфоложко, климатоложко и хидроложко, но е много кратко, за разлика от по-подробното почвено, геоботаническо и зоогеографско райониране. Разработен е нов раздел „Опазване на околната среда“.

При сравнение на съдържанията на издадените монографии „География на България“ се отбелязват както много сходства, така и някои различия (табл. 2, табл. 3). Това дава възможност за сравняване на информацията през различните периоди на изследване, за отчитане на резултатите и проследяване на развитие-

Т а б л и ц а 2

Наименования на раздели в колективните монографии „География на България“

География на България (1961, 1966)	География на България (1981, 1982, 1989 ⁴)	География на България, 1997 г.	География на България, 2002 г.
Т. 1. Физическа география, 1966 г.	Т. 1. Природни условия и ресурси, 1982	Физическа география	Част първа. Физическа география
Релеф	Релеф	Релеф	Релеф
Климат	Климат	Климат	Климат
Води	Води	Води	Води
Почвена покривка	Почви	Почви	Почви
Растителна покривка	Растителност	Растителност	Растителност
Животински свят	Животински свят	Животински свят	Фауна
Т. 2. Икономическа география, 1961 г.	Т.2. Население, селища, стопански отрасли, 1981	Социално-икономическа география	Част втора. Социално-икономическа география
Население	География на населението	Население	Население
Селища	География на селищата	Селища	Селищно и урбанистично развитие
География на отраслите на народното стопанство	*	География на националното стопанство	Национално стопанство

* Няма общо заглавие на раздела за стопанството

то на различните процеси и явления от физикогеографски или икономгеографски характер.

Сравнението показва също, че в колективните монографии от 1966 г. и 1982 г. има раздели за отраслово райониране, но те са различни за отделните издания и имат определени особености (табл. 3).

⁴ Третият том е представен в таблица 3

Т а б л и ц а 3

Различия в някои раздели в колективните монографии „География на България“

География на България (1961, 1966 г.)	География на България (1981, 1982, 1989 г.)
Т. 1. Физическа география, 1966 г.	Т. 3. Физикогеографско и социално-икономическо райониране*, 1989 г.
Кратка комплексна характеристика на отделните физикогеографски области	Физикогеографско райониране
	Теоретични и методологични основи на физикогеографското райониране
	Досегашни схеми на физикогеографско райониране на България
	Система на таксономичните единици и нейната обосновка
	Характеристика на физикогеографските комплекси
Т. 2. Икономическа география, 1961 г.	
Икономически райони	Социално-икономическо райониране
Въведение**	Теоретико-методологични основи на социално-икономическото райониране
	Характеристика на социално-икономическите райони
Северозападен район**	
Северен централен район**	
Североизточен район**	
Югозападен район**	
Южен централен район**	
Югоизточен район**	
	Сравнителен анализ на развитието на социално-икономическите райони

* Физикогеографското и икономгеографското райониране не са в отделни томове, а в съответните раздели.

** Подраздели без общо заглавие

География на България, 1997 г.	География на България, 2002 г.
Физическа география	Част първа. Физическа география
Ландшафтна структура	Физикогеографска регионализация
Ландшафтна диференциация и класификация**	Теоретична постановка*
Райониране на ландшафтите**	Досегашни физикогеографски регионализации на България*
Кратка комплексна характеристика на ландшафтните подобласти**	Нова схема на физикогеографска регионализация*
	Характеристика на физикогеографските области*
Социално-икономическа география	Социално-икономическа география
Социално-икономическо райониране и административно-териториално деление	Регионална развитие и райониране
Теоретико-методологични основи на социално-икономическото райониране**	Обща характеристика*
	Исторически преглед на социално-икономическото райониране*
	Райони на целенасочено въздействие*
	Характеристика на районите за планиране*
Град София и Софийска област**	
Пловдивска област**	
Хасковска област**	
Бургаска област**	
Варненска област**	
Русенска област**	
Ловешка област*	
Област Монтана*	

В табл. 4 са показани новите раздели, които не съществуват в предишните монографии. В таблицата не е посочена двутомната монография от 60-те години, тъй като тя е база за сравнение. Във втори том на монографията от 1982 г. също няма нови по съдържание раздели.

Т а б л и ц а 4

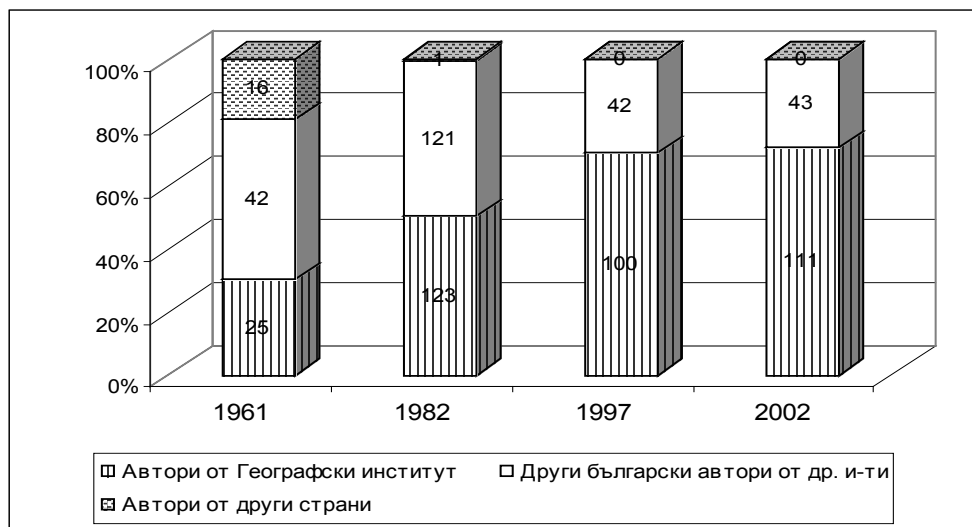
Нови раздели в колективните монографии „География на България“

География на България (1981, 1982, 1989 г.)	География на България, 1997 г.	География на България, 2002 г.
Т. 2. Население, селища, стопански отрасли, 1981 г.	Физическа география	Опазване на околната среда
Фактори за изграждане на отрасловата и териториалната структура на народното стопанство	Територията на България, изследвана от космоса	
Теоретико-методологични въпроси на териториалното разположение на промишлеността	Защита на природата в България	
Интегрални форми на териториална организация на селското стопанство		
Участие на България в международното разделение на труда		

Четири монографии са резултат от съвместен труд на големи авторски и редакторски колективи, научни работници от Географския, Ботаническият, Зоологическият и други институти на БАН, както и от Геолого-географския и Биологическият факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ и др. В написването на първата двутомна монография (т. II – 1961, т. I – 1966) участват учени и редактори и от Института по география при Академията на науките на бившия СССР.

В зависимост от броя на написаните материали в колективните монографии „География на България“ е направено сравнение на броя на авторите от Географския институт, от други български институти и от други страни (фиг. 1.).

Отделно са изброени авторите като физически лица, т.е. независимо от това колко броя материали е написал един автор в една монография. В написването на четирите монографии „География на България“ общо са участвали 206 учени, от които 91 (около 48 %) са от Географския институт, останалите са от академични институти и различни университети. Значително малък е броят на чуждестранните автори – едва седем. Направено е също и сравнение по пол. То показва, че преобладават авторите мъже, чиито брой е 140, а на жените – 66.

Фиг. 1. Съотношението между отделни групи автори в колективните монографии „География на България“ за периода 1961–2002 г. (авторите не са взети предвид като физически лица, а в зависимост от броя на материалите, в които са участвали)

ДРУГИ КОЛЕКТИВНИ МОНОГРАФИИ

Освен колективните монографии с общоприетото название „География на България“ се издават и други тематични монографии, които са резултат от дългогодишни изследвания на отделни учени от института. За да се отличават от колективните монографии „География на България“, тук те са означени като други колективни монографии.

Монографията „Геоморфология на Българското Черноморско крайбрежие и шелф“ е написана от двама учени от института – Кирил Мишев и Владимир Попов (1974), и „обобщава резултатите от 12-годишните изследвания на авторите върху геоморфологията на Българското Черноморско крайбрежие, като отчитат и приносите, направени и от други автори. Тя няма претенциите на труд, който всестранно да изчерпва многобройните и сложни геоморфоложки проблеми, а по-скоро отразява един етап в проучването на крайбрежието и шелфа“. (с. 6).

„Българското Черноморско крайбрежие: Природна среда, ландшафти, население, икономика, комплекси“ е колективна монография на учени от Географския институт при БАН и от Геолого-географския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, издадена през 1979 г. „Българското Черноморско крайбрежие в тази разработка се схваща като една твърде широка ивица с, общо взето, меридионално простиране, чиято граница от изток следи очертанията на допира море-суша, а на запад обхваща територии, които са части от трите основни физикогеографски области на страната: Дунавската равнина, Старопла-

нинска област и Преходна област. Западната граница на крайбрежието не е и не може да се очаква да бъде една и съща за всички категории териториални системи. За отделните природни компонентни системи тя е на места твърде условна и представлява не линия, а ивица. Същото се отнася и за положението на тази граница при ограничаването на ландшафтните комплекси“ (с. 9). „При разглеждането на икономикогеографските системи за ограничаване на крайбрежната зона в повечето случаи се вземат границите на трите приморски окръга. Толбухински, Варненски и Бургаски“ (пак там, с. 9).

„Териториално-производствени комплекси в Южна централна България: Формиране и развитие“ е колективна монография, подготвена от сътрудници от секция Икономическа география на Географския институт при БАН и излязла от печат през 1983 г. Авторите отбелязват, че в нея се разглеждат проблемите, свързани с формирането и функционирането на териториално-производствени комплекси като форма на териториална организация на общественото производство. Това е първо по рода си у нас пълно изследване на комплекснообразуващите фактори и процеси, проявяващи се върху конкретна територия. „Целта на изследването е да бъдат разкрити формиращите се териториално-производствени комплекси, да бъдат набелязани произтичащите от досегашното им развитие социално-икономически проблеми и обосновани насоките на бъдещото им развитие“ (с. 9).

„Большой Кавказ – Стара планина (Балкан)“/„Grand Caucase – Stara Planina (Le Balkan)“ е монографичен труд, издаден през 1984 г. на руски (Изд. „Наука“ в Москва) и френски език (Изд. БАН). В него е направен опит за сравнителен географски анализ на естествените ресурси, природната и стопанската част между планините Голям Кавказ и Стара планина. Резултатите са получени на базата на теренни проучвания в България и бившия СССР. В написването на този труд участват 18 учени от Географския институт при БАН и 20 от АН на бившия СССР.

„Оценка на въздействието на обществото върху природната среда“ е колективна монография на изтъкнати специалисти в различни направления на географските науки (1986). В нея са изложени принципите и методите за извършване на наблюдения, анализ и изчисляване на влиянието на конкретните антропогенни фактори върху съответния природен компонент. „Авторският колектив изхожда от становището, че е необходимо да се изследват настъпващите изменения в основните съставки на природната среда – въздух, вода, почва, релеф и въз основа на тях на следващ етап да се извършат комплексни оценки чрез многофакторен анализ не само на отделен компонент, но и на цели природно-стопански системи“ (с.5–6).

Монографията **„Географията в съвременна България“** е колективен труд на български изтъкнати специалисти в областта на географските науки във връзка с 25-ия международен географски конгрес през 1984 г. Тя е представена в три обособени раздела. В предговора на монографията се посочва, че синтезирано се излагат съвременното състояние, развитие и проблемите на географията в НР България. Поместени са 20 материала от учени специалисти от Географския институт при БАН, Геолого-географския факултет при Софийския университет и Българското географско дружество. Проследява се извървеният

път, достиженията и перспективите в основните направления на географската наука в нашата страна през този период.

В началото на 80-те години на ХХ в. институтът координира най-голямото комплексно изследване на природния и социално-икономическия потенциал на планините в България. Резултатите от него са публикувани в двутомна монография *„Природният и икономическият потенциал на планините в България“*. Направената оценка на труда показва, че той е сериозен успех за географските, биологичните и някои други природни науки у нас и представлява значителен принос за практическото решаване на проблемите по рационалното използване и опазване на природната среда и нашите планини. Том първи: *„Природа и ресурси“* е публикуван през 1989 г., а том втори *„Население и икономика“* – през 1990 г. „В началото на първи том е направена обстойна морфометрична характеристика на релефа на нашите планини по планинската система и хипсометрични пояси“ (с. 7–8). Засяга се и въпросът за антропогенните изменения на обема, разпределението и качествата на водните ресурси. Разгледан е и животинският свят на планините. „Направена е икономическа оценка на дивечовите ресурси в отделните планини. Обстойно са разгледани климатичните условия и почвените ресурси. Разгледани са и са характеризирани типове височинни ландшафтни спектри. Както се посочва, във втория том диференцирано по групи планини и отделни планински системи се разглежда и социално-икономическият потенциал. Специално внимание е отделено на характеристиката на демографските процеси, така също и на количествената и качествената характеристика на трудовите ресурси, на селищата система и др“ (с. 8).

Анализът на техническите характеристики на другите колективни монографии показва че те са публикувани в два формата в подобен тираж и обем, с изключение на монографията *„Природният и икономически потенциал на планините в България“* (табл. 5).

САМОСТОЯТЕЛНИ МОНОГРАФИИ

За изследвания период в института са издадени и шест самостоятелни монографии, издания на Географския институт или на Националния институт по геофизика, геодезия и география⁵. Монографията *„Кюстендилската котловина (Географско-етнографско изследване)“* е написана от Йордан Захариев (1963). Трудът на автора „представлява четвърта и последна книга от монографичното му географско и етнографско изследване на част от Западна Средна България. След последователно излезлите три тома, а именно „Кюстендилско краище“ (1918), „Каменица“ (1935) и „Пиянец“ (1949). [...] Ученият е изработил и четвъртият том на горната монография, с което се завършва един цикъл от 50-годишни областно-географски и етнографски изследвания“ (с. 3). В тази

⁵ Не са взети предвид самостоятелните монографии на учени от Географския институт или Департамент География в НИГГГ, които не са издадени от института.

Т а б л и ц а 5

Други колективни монографии

Автор, заглавие	Редактори	Техническа характеристика				
		Год.	Формат	Тираж	Печ. коли	Стр.
Попов, Вл., К. Мишев. Геоморфология на Българското Черноморско крайбрежие и шелф	*	1974	60/84/16	600	16.75	267
Българското Черноморско крайбрежие: Природна среда, ландшафти, население, икономика, комплекси	К. Мишев, П. Попов	1979	70/100/16	700	18,16	262
Териториално- производствени комплекси в Южна централна България: Формиране и развитие	Р. Найденова, Т. Йорданов, Д. Дончев, М. Илиева, Г. Гешев, Ев. Терзийска, Б. Колев	1983	700/1000/16	500	16,50	250
Grand Caucase-Stara planina /Le Balkan/	I. P. Guérassimov, J. Gálâbov	1984	600/900/16	400	27.50	434
Большой Кавказ-Стара планина (Балкан)	И. П. Герасимов, Ж. Гълыбов	1984	70/108/16	1100	22.92	256
Оценка на въздействието на обществото върху природната среда	Отг. ред. П. Попов	1986	600/840/16	650	13,50	216
Географията в съвременна България	Отг. ред. П. Попов, Х. Тишков,	1986	60/84/16	1500	12.50	200
Природният и икономическият потенциал на планините в България. Т. 1. Природа и ресурси	К. Мишев, В. Велчев, Л. Зяпков, Ст. Велев, Х. Тишков	1989	70/100/16	1500	33	520
Т. 2. Население и икономика	Р. Найденова П. Попов, Н. Мичев, М. Илиева	1990	70/100/16	1200	22,13	329

статия не се разглеждат горепосочените три тома, защото не са издания на Географския институт.

Монографията *„Югоизточен стопанскогеографски район: Комплексни икономгеографски изследвания“* е написана от Велю Велев (1975). Според автора в нея се прави комплексна икономгеографска характеристика на Югоизточния стопанскогеографски район, за да се открие по-добре неговото място в системата на общото икономическо райониране на страната. „Предлага се подялбата му на стопанскогеографски подрайони, обхванати от административни единици от втори порядък – окръзи. [...] Определят се икономическите връзки на района, което е предпоставка за по-правилно изграждане на транспортната мрежа“ (с. 5). Монографията съдържа и многобройни картни приложения.

Монографията на Харалампи Тишков *„Климат на планинските райони в България: Структура и генезис“* (1976) е разработена по метода на средните величини (месечни, сезонни и годишни) на определени климатични елементи. „Поради твърде голямото многообразие на самия характер на планините у нас, както и поради обстоятелството, че те попадат в различни климатични области и следователно фонът, върху който се изгражда локалният планински климат, е различен, в това изследване структурата на планинския климат и закономерностите на неговото изменение във височина, както и динамиката на времето се разглеждат поотделно за различните планини и планински системи. Накрая в реда на общите изводи се правят някои обобщения за характерните особености в структурата на планинския климат в България въобще“ (с. 9–10).

Монографията *„Население на България (Икономгеографско изследване)“* е с автор Николай Мичев (1978). Нейната цел е да се разкрият общите и географските особености и тенденции в развитието на населението на България. „Изследването е извършено на основата на богат статистичен материал от преброяването на населението и текущата отчетност на Централното статистическо управление“ (с. 8). Теренните проучвания са особено важни за създаването на тази монография. До момента на публикуването ѝ авторът е работил повече от 20 години по проблемите на населението и селищата. „Част от по-ранните му разработки (научни студии, статии, доклади, карти и др.), доразвити и осъвременени, са намерили по-голямо или по-малко място в монографията“ (пак там, с. 8).

Монографията на Гешо Гешев *„Проблеми на регионалното развитие и регионалната политика в Република България“* е издадена след смъртта на автора. Тя се състои от три глави. Според редакторите в първата глава „Теоретико-методологични подходи“ оценката на регионалните проблеми и формирането на регионалната политика са съобразени с принципите и критериите на транснационалната европейска перспектива за пространствено развитие. Втората глава е с наименование „Проблеми на регионалното развитие“. В третата глава „Регионална политика“ е разгледана система от национални цели, средства и инициатива на транснационалното регионално европейско сътрудничество.

Първата самостоятелна монография, издадена от учен от департамент География на новосъздадения НИГГГ при БАН през 2010 г., е със заглавие *„Турската етническа група в България (1878–2001 г.)“* и с автор Надежда Илиева. Монографията е структурирана в четири глави. В първата глава са разгледани теоретико-методологичните основи на изследването на турската етническа гру-

па, като са изяснени понятийно-терминологичните постановки, представени са източниците на информация и методите на изследване. Следващите три глави са отделени въз основа на исторически периоди: първия – от Освобождението до края на Втората световна война, втория – до края на 1989 г., и третия – след 1989 г. Предложена е методика за определяне на районите с компактно заселване на турска етническа група, в която се използват математико-статистически, картографски методи с приложение на ГИС. Очертани са три района с компактно заселване на български турци, разгледани са промените.

Прави впечатление, че три от тези монографии са издадени през 70-те години, а останалите – през около десетгодишен период. Съществени са различията във формата и тиража (табл. 6).

Т а б л и ц а 6

Самостоятелни монографии

Автор, заглавие	Редактори	Техническа характеристика				
		Година	Формат	Тираж	Печатни коли	Стр.
Захариев, Й. Кюстендилската котловина (Географско-етнографско изследване)	Отг. ред. А. Бешков	1963	71/100/16	450	27,88	426
Велев, В. Югоизточен стопанскогеографски район: Комплексни икономгеографски изследвания	*	1975	70/100/16	700	15,42	132
Тишков, Х. Климат на планинските райони в България: Структура и генезис	*	1976	600/840/16	600	13,13	209
Мичев, Н. Население на България (Икономгеографско изследване)	Отг.ред. В. Тодоров	1978	700/1000/16	1000	11,88	189
Гешев, Г. Проблеми на регионалното развитие и регионалната политика в Република България	М. Илиева, Ил. Илиев	1999	84/60/16	*	11	175
Илиева, Н. Турската етническа група в България (1878–2001 г.)	Ив. Ботева	2010	70/100/16	150	*	144

*Не са подадени данни в книжното тяло

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Направените характеристики и анализи на различните издания на Географския институт при БАН дават възможност за сравнения и оценки. Може да се обобщи, че както колективните монографии „География на България“, така и останалите колективни и самостоятелни монографии са много ценни трудове на института, тъй като са резултат от теренни проучвания и обработка на обширен и разнороден материал на по-големи или по-малки авторски колективи и са източник на богата географска информация. Четирите колективни монографии „География на България“ не са допълнени и преработени издания на един и същи вариант, а самостоятелни научни трудове. Първата от тях – двутомната монография „География на България“, издадена през втората половина на XX в. в страната, е резултат от съвместното сътрудничество с Академията на науките на бившата СССР. Не по-малко важен труд е тритомната монография „География на България“, издадена през 80-те години. Третият том на тази монография „Физикогеографско и социално-икономическо райониране“ представя в отделна книга подробно регионалните различия в България. В монографиите от 1997 и 2002 г. са отразени настъпилите промени в страната и в развитието на географията.

С не по-малко значение за развитието на географската наука и за научната общественост у нас са и другите колективни и самостоятелни монографии с различна тематична насоченост. Всички те са ценни трудове и са резултат от дългогодишни изследвания на учени от Географския институт, понастоящем департамент География на НИГГГ.

ЛИТЕРАТУРА

- В е л е в, В. 1975. Югоизточен стопанскогеографски район: Комплексни икономгеографски изследвания. С., 132 с.
- Г е ш е в, Г. 1999. Проблеми на регионалното развитие и регионалната политика в Република България. С., 175 с.
- З а х а р и е в, Й. 1963. Кюстендилска котловина (Географско-етнографско изследване). С., 426с.
- И л и е в а, Н. 2010. Турската етническа група в България (1878–2001 г.). С., 144 с.
- М и ч е в, Н. 1978. Население на България: Икономгеографско изследване. С., 189 с.
- Т и ш к о в, Х. 1976. Климат на планинските райони в България: Структура и генезис. С., 209 с.
- Географията в съвременна България. 1986, С., 200 с.
- М и ш е в, К., П о п о в, В л. 1974. Геоморфология на Българското Черноморско крайбрежие и шелф. С., 267 с.
- х х х Большой Кавказ – Стара планина“. „Наука“, М., 1984, 256 с.
- х х х Българското Черноморско крайбрежие: Природна среда, ландшафти, население, икономика, комплекси. 1979, С., 262 с.
- х х х Оценка на въздействието на обществото върху природната среда. 1986, С., 216 с.
- х х х Териториално-производствени комплекси в Южна централна България: Формиране и развитие. 1983, С., 250 с.
- х х х География на България. Т. 1. Физическа география. БАН ГИ, 1966, С., 548 с.
- х х х География на България. Т. 2. Икономическа география. БАН ГИ, 1961, С., 570 с.

- х х х География на България. Т. 1. 1982, С., 513 с.
 х х х География на България. Т. 2. 1981, С., 452 с.
 х х х География на България. Т. 3. 1989, С., 583 с.
 х х х География на България: Физическа и социално-икономическа география. 1997, С.,
 Изд. БАН, Изд. Фор Ком, 730 с.
 х х х География на България: Физическа и социално-икономическа география. 2002, С.,
 760 с.
 х х х Природният и икономически потенциал на планините в България. Т. 1. Природа и
 ресурси. 1989, С., Изд. БАН, Изд. Фор Ком, 200 с.
 х х х Природният и икономически потенциал на планините в България. Т. 2. Население
 и икономика. 1990, С., Изд. БАН, Изд. Фор Ком, 329 с.

Департамент География – НИГГГ, БАН
libgeograph@gmail.com

PUBLISHING ACTIVITY OF GEOGRAPHY DEPARTMENT AT NIGGG
 UNDER THE BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES (MONOGRAPHS)

G. Metodieva

(S u m m a r y)

The article deals with the publishing activity of the former Institute of Geography under the Bulgarian Academy of Sciences, which currently exists as Geography Department at the National Institute of Geophysics, Geodesy and Geography (NIGGG), over the years 1959-2011. During this period 4 collective monographs “Geography of Bulgaria” came out which are valuable works, being a result of field expeditions and processing of a large amount of highly diverse data. A lot of researchers contributed to them and therefore they are a source of huge geographic information. Besides, the monographs demonstrate the development of geography science within the Institute and throughout the country. Of no less importance are the self and other collective monographs. The article provides a comparative analysis of the contents, structures and teams of authors for the individual publications.